

Martina
Formanová

n a k l a d a t e l s t v f e r o i k a

**Skladatelka
voňavého prádla**

Martina Formanová
Skladatelka voňavého prádla

Eroika

Martina Formanová

Skladatelka voňavého prádla

Eroika

© Martina Formanová, 2002, 2009

© Eroika, 2009

ISBN 978-80-86337-89-0

ČÁST PRVNÍ

Brno

„Jdem kouřit,“ zavelela sestra.

Byt za skleněnou výplní dveří byl temný a bezhlavý.

Vyšly jsme na balkon patřící k našemu navždycky *dětskému* pokoji. Protější dům, ležící v příkrém svahu pod námi a oddělený hřištěm, svítil tu a tam unavenou modří televizní obrazovky. Zleva pár navlas stejných kousků družstevní zástavby, zprava lesopark vládní vily obehnaný cihlovými zdmi. Právě se odtud ozval sýček.

Sýček ve městě!?

Podlezly jsme prádelní šňůry a usedly na obrácený lavor.

Na nebi pár hvězd, v černí noci jsem zašmátrala po zápalkách. Simča se nedočkavě naklonila.

Tmou zajiskřil plamen, sestra si dotčeně odrolila opálené špičky ofiny.

Kouř štípal v krku a po cigaretě bylo člověku ještě hůř než předtím, ale takový drobný masochismus pouze vhodně umocňoval pocity celkového zmaru. Znovu a znovu jsme probíraly svoje životní šance. Otcovým největším dosavadním úspěchem bylo, že někdy před třemi lety správně odhadl, jaké bude následující den počasí. Matce bylo dávno přes třicet a pořád se ještě o cosi snažila před zrcadlem.

Co čeká nás? Vynaložíme všechny síly a staneme se učitelkami. Manžel: inženýr. Získáme byt v Brně-Bystrci a jednou snad podědíme po tetě.

Fuuuuuuuj! Ve tmě jsem si omylem zapálila a šlukla filtr. Je mi ze všeho nanic. Snažím se odlepit myšlenky od otláčeného zadku a dívat se k nějaké zářnější budoucnosti. Ke hvězdám.

Venuše

Ve vinárně Venuše dostaly moje představy o jiném, zajímavějším životě konkrétnější rozměry. Chodilo sem hodně umělců, úspěšných i zkrachovalých malířů, herců, básníků, muzikantů, kteří vždy našli mezi ostatními návštěvníky dostatek vděčného publika. Mezi pravidelnými hosty bylo i poměrně dost lékařů, což ostatně potvrzovalo domněnku třídního profesora Kadlece, že většina mých omluvenek byla falešná.

Říkám to s klidným svědomím člověka, který si svůj trest odpykal: pokud si vzpomínám, tak nebyl jediný školní rok, na jehož konci bych kvůli neomluveným hodinám nedostala dvojku z chování. Byly prostě dny, kdy se zdálo nemožné vstát a odejít do školy ve stanovenou hodinu, a pak přišly dny tak slunné a lákavé, že ačkoli jsem vyšla z domu včas, skončila jsem na plovárně, bloumající po Brně – či po Praze, a pak se zkrátka vyhýbala škole tak dlouho, dokud jsem nesehnala některého ze spřátelených doktorů, který by mi vystavil potvrzení o podezření na zápal plic, našťipnuté zápěstní kůstce či akutním zánětu spojivek.

Dlužno říct, že třídní Kadlec nelenil a jednu z mých omluvenek – tuším podrážděné slepé střevo – se dokon-

ce vypravil osobně prověřit. Několikrát jsem se potom snažila si celou scénu představit. Třídní byl vcelku mladý, podsaditý člověk se čtvrtým dítětem na cestě, a dojížděl do Brna z nedaleké vísky. Dodnes mě fascinuje, že ze svého drahocenného času, matematicky přesně rozděleného mezi akvaristiku, školu a rodinu, ukrojil tak velký krajíc, aby stanul tváří v tvář lékaři stejného věku, který byl mým kamarádem. Odešel s nepořízenou, neboť podrážděné slepé střevo je právě tak neprokazatelné jako záměry, jež se mnou doktůrek dozajista měl. Ale Kadlec si nakonec našel svou hůl: jelikož jsem za žádným ze svých slovutných, a zejména pohledných specialistů nebyla odeslána školním lékařem, byly mé omluvenky neplatné. A tak jsme mou výroční dvojkou z chování dosáhli s třídním určitého smíru; já ukojila svou občasně nekontrolovatelnou potřebu svobody a on dal za dost spravedlnosti.

V jednom z těch večerů, kdy si filozofování podávalo ruku s depresí, deprese s neúspěchem a neúspěch se světabolem, se ve Venuši objevil dr. Libor Monat. Libor byl pro chronického absentéra mého kalibru zajímavý již svou profesí. Kromě toho byl údajně blízkým přítelem Karla Gotta. Jistě, Libor se kamarádí s Gottem a Synkopy 66 budou dělat předkapelu Aerosmith, mohlo by se říct. Ale Libor bydlel v kouzelné vilce v naší čtvrti a jeli jsme tolikrát společným směrem domů, až jsme se stali docela dobrými kamarády. Skutečně kamarády. O Karlovi mluvil často a rád, a v jeho vztahu k němu nebyl osten žárlivosti, závisti či mindráku.

Pravda, Liborův popis Karlovy lidské osamělosti trochu mával mým pracně budovaným cynismem, ale nakonec

se mi vždy tyhle řečičky vytřepaly z hlavy, když jsem od Monatů sbíhala noční ulicí z kopce k nám domů.

U Libora jsem viděla na videu spoustu skvělých filmů, Felliniho a Scorseseho a fantastické koncerty Presleyho či Franka Sinatry. Byl to doslova jiný svět; projít zarostlou brankou a vyběhnout krátké točité schody; obrazy, elektronika a *art deco* nábytek dodávaly jinak střízlivému domu lesku. A svým způsobem též Liborovi rodiče: staří, drobní, vznešení lidé. U Monatů se podával čaj či citronáda s ledem, a ve Windsorském paláci by nechutnaly lépe. Nakonec jsem si tam trošku zvykla, a když se přiblížil den koncertu Karla Gotta v Brně, začala jsem si pohrávat s myšlenkou, že se skutečně setkáme.

Gympl

Není-li před osmou hodinou ranní tramvaj od hlavního nádraží na Křenovou přeplněná, znamená to, že již není před osmou. Že jdu pozdě.

Je mi to ale milejší než se mačkat mezi hlučnou mládeží.

Celá ta záležitost s mou nedospělostí a školní docházkou je totiž trapné nedorozumění.

Já a chodit do školy? Cítím se generačně bližší mladším učitelkám.

Vstupuji do impozantní budovy gymnázia, v kostýmu s jemným proužkem a s kabelkou ve tvaru psaníčka přes rameno. (Přišlo by mi přirozené zalovit v ní pro klíče od sborovny, ale mám v ní jen peněženku s dvanácti korunami a jahodový lesk na rty.)

S nechutí klepu na dveře třídy a vstupuji. Zas být za žákyňku, slušně se omluvit.

Fyzikářka přerušuje výuku a strhává pozornost spolužáků k mému klobouku.

„Můžeš nám, Martino, vysvětlit, co jsi tím chtěla docílit?“ ptá se jízlivě.

A co tím chceš docílit ty? odseknu jí v duchu.

„To prostě chceš být výstřední za každou cenu?“

Ano, ano! Abych se odlišila od lidí, jako jsi ty!

Nemám klobouk kam pověsit, tak jej nechám ležet na lavici a z igelitové tašky tahám sešit a propisku. – Má mě peskovat, že jdu pozdě, a ne všimnout si hučky...

„Pokud nám chceš ukázat něco neobyčejného, můžeš předvést své znalosti z fyziky,“ neustává hranatá učitelka a stoupne si k mé lavici.

Seš trapná, říkám si. – Ale já ti rozumím. V životě ti to nevyšlo a štvě tě, že já to mám ještě před sebou... No vidíš, a já si zrovna říkala, jak jsme na stejné lodi. Že mám pro tvoje starosti víc pochopení než pro své vrstevníky. A že bychom spolu mohly sedět v kabinetě...

Učitelka se otočila a míří houpavě ke stupínku. Měla bych pro ni pár rad, jak vylepšit zevnějšek...

„Tak pojd', Zbořilová, připomeneš nám látku z minulé hodiny,“ ušklíbne se vítězně.

Na chvílku váhám, jestli mi ten blbej klobouk za to stál.

25. ledna 1984

Jasně, že na tom nezáleží, jestli si беру lepší svetr já, nebo sestra. Jen ho, prosím tě, za všechno na světě, sundej! K téhle sukni ti stačí rolák, já potřebuji něco volnějšího, chápeš?!

Je po koncertě, já rozdrážděná, jako by se mě dotýkal dvě a půl hodiny na těch nejintimnějších místech, vstávám ze sedačky a přezíravě se rozhlížím sálem. No jo, vedle sebe máte manžela a domů vás povezou přistavené autobusy... blbý. – Já jdu právě na mejdan s Kájou...

Jenže Kája podepisuje fotky nekonečné řadě fanoušků a my se sestrou odjíždíme k nám do Jiráskovy čtvrti trolejbusem. Náhodou s námi jede i moje spolužačka z devítiletky. „Jedu na mejdan s Karlem Gottem,“ říkám, ale v Kamilině tváři je jen málo překvapení, nic z očekávaného obdivu a hodně pohrdlivého soucitu. Nevěří.

Na chvíli sama znejistím.

V ospalém nočním trolejbusu mi najednou přijde rovněž neskutečné, že zpěvák skutečně existuje. Jeho blýskavá saka a rýmy o lásce přece patřily na televizní obrazovku, nikoli do šedi reality. Kdybych jej právě neviděla na pódiu, cítila bych to jako Kamila.

Šance, že by mohl do Jiráskovy čtvrti zavítat k neformálnímu posezení držitel devatenácti Zlatých slavíků, se najednou zdá mizivá. Svůj glamorózní život jistě vede v Praze. Případně v zahraničí. Z propašovaného výtisku západoněmeckého časopisu, který – ohmataný a zpřehýbaný – před časem koloval třídou, vím jedinou informaci z jeho soukromí. Má dceru.

Jinak nic nevím. Nikdo nic neví. Doma v novinách o známých lidech nanejvýš napíšu, že ten či onen rád rybaří. Nebo pracuje na zahrádce.

„Tak si to tam užijte,“ prohodí Kamila s neskrývanou ironií, když vystupuje.

Nevšímej si jí, mávne rukou Simča.

Za základní pravidlo pro dnešní večer jsme si se sestrou stanovily kamennou tvář a absolutní nezájem o zpěvákovu osobu. S představami večírku byla spojena změt lidí, fůra dokonalých krásků a nepřehledných hloučků diskutujících; ovšem došlo-li by přece k situaci, kdy zpěvák ulpí na jedné z nás pohledem, musel vidět naprosto jasně, že my jsme v televizi jeho koncerty ze Slaného nesledovaly, jeho písničky neuznáváme a vlastně pořádně nevíme, o koho jde.

Předzahrádka, vstupní hala, Monatovic točité schodiště; všechno jako jindy. Čekaly jsme mumraj lidí a hudbu halasně dunící z reproduktorů.

Ve skutečnosti sedělo kolem podlouhlého konferenčního stolku v obýváku za naprostého ticha zhruba osm lidí a nikdo z nich nepředstíral, že by dělal cokoli jiného, než čekal na příchod Mistra. Sestava to byla jinak rozmanitá; dva věhlasní lékaři (ne, tady to opravdu nevypadalo na omluvenky) – s manželkami, jeden známý brněnský diskžokej s přítelkyní, dvě mladé ženy, obě vypadající jako jednatelky zpěvákova fan klubu (nebo rozhodně jako jednatelky), a my se sestrou, pracně se snažící hrát roli: „A co vy si o tom myslíte, a na co že to vlastně čekáme...?“ Odpovědi byly jejich odtažitě udivené reakce.

Strnulost čekajících se zdála být k nesnesení, když to konečně venku před domem ožilo brzděním aut a boučáním dveří. Pak vzruch a hlasy stoupající po schodišti.

Otevřely se dveře a v nich stojí záplava pugétů. Ty květiny... Ano, samozřejmě, že je poznávám, to jsou ty květiny z jeviště, samozřejmě, ten obličej znám zhruba od chvíle, co jsem začala vnímat. Jen nikde žádné hloučky diskutujících, žádné nedostupné krásky. Na sofa proti dveřím sedíme sestra a já. Než se vzpamatujeme, sedí Karel mezi

námi a mluvíme o záměrech Sovětského svazu a Ameriky ve východní Evropě. Pokouším se držet našeho plánu hrát ostentativní nezájem, leč není jednoduché ignorovat někoho, kdo na vás mluví ze vzdálenosti dvaceti centimetrů. Hledám ztracenou rovnováhu v cigaretě, jenže Karel se naklání ještě blíže, aby mi připálil, a mé chvějící se ruce prozrazují, že jsem ze Slaného viděla všechny koncerty a dosud mě mrzí, že tak pěknou tradici utnuli.

„Omluvte mě, dám ty kytky do vázy,“ deru se s cigaretou do kuchyně, Simona za mnou. Paní Monatová nám nevzrušeně nosí další a další vázy a my lačně a dramaticky kouříme. Koukáme na sebe, není třeba slov. Takový průběh večera je zcela mimo naši koncepci.

Pomáháme servírovat vepřová žebírka a škvarky a telecí ocásky s chlebem.

Konečně se vracíme na sofa, vědomy si toho, že teď začíná disciplína zvaná volný styl.

Karel pokračuje ve své teorii o sovětské rozpínavosti a já mimoděk a nechtíc shledávám, jak souměrné má rty. Namítáme, že Američané mají v Evropě také své zájmy (když už neoponuje nikdo ze zúčastněných, dolujeme každou vzpomínku, byť na včerejší *Televizní noviny*, které sotvakdo může brát vážně). Z politiky záhy zabrousíme do hudby, filmu, společenského života. Karel cosi nakousne a nikdo neodporuje. Nikdo? Tady jsme, Karle, napravo a nalevo; můžeš vsadit svůj polydorský honorář, že řekneš-li A, my řeknem B. Sestra nebo já. A vzájemně se podpoříme. Karel se baví a čertí a každopádně ho to rajcuje.

Je po páté hodině ranní a Karel už nemůže vydržet. My se sestrou jdeme natankovat kuráž ke kytičkám do kuchyně,

ale paní Monatová dávno spí a vůbec všichni se už drží stranou téhle naší jiskřící konverzace. Znenadále Karel vstoupí mezi nás dvě do kuchyně a je už tak těsně nad ránem, že všichni víme, že teď, v následující minutě či sekundě, se musí tenhle k nevydržení napjatý trojúhelník rozseknout. Karel nerozhodně loupne očima z jedné na druhou – a v tu chvíli Simča beze slova odejde.

Takhle si má sestra dobývání nepředstavuje.

A já si zas nepředstavuji být dobývána, protože přece v tuto chvíli již vím, že to, co se má stát, chci, takže vývoj událostí cítím jako své zcela nečekané vítězství.

K nevelké kuchyni maličké paní Monatové patřil ještě z buržoazní éry mrňavý pokojík pro služku. Byla to prakticky světnička s jednolůžkem, stylovým nočním stolem a výhledem do zahrady. Přisahám, že s tím, co se stalo, jsem ani v koutku duše nepočítala. Dobrým důkazem by mi ostatně byl svetr přes hlavu s šálem sepnutým kolem krku sponou, jejíž uzávěr se dlouho nedařilo najít a posléze ani urvat hrubou silou; košile s drobnými knoflíčky vyžadujícími neobvyklou trpělivost či zručnost; a nakonec obyčejná teplá spodní košilka, která hlasitě volala: *moje nositelka kašle na to být sexy*. Jenže mi bylo těch osmnáct a v každém oku mi plápolaly vášnivé ohně, takže nevinná image košilky skončila pod jednolůžkem.

Vítězství je to slastné a prchavě konečné; pochopitelně, ve srovnání s těmi hodinami přede hry. „Oh je, tolik hodin, a já měl být ráno v Praze na jednání v Supraphonu,“ vzpomíná si nenadále Karel. Je to tak kratičkový zlom, ale i já si vybavuju, že jsem vlastně taky někým jiným. Přece tím cynikem z Brna.

„No jo, to už je po šesté, a já mám od sedmi školu,“ soukám se do těch svých skafandrů a koukám z okna, protože nemůžu jinak. Hlavně ne na plné rty a měkké konečky prstů.

Cívím na špinavě bíle poprášené listy stromů, na plůtek se sousední zahradou.

„To myslíš teď na školu?“ ptá se překvapeně Karel. Posadil se na posteli a mám dojem, že se obléká, jenomže se stále musím dívat z okna a snažit se nějak zamontovat zpátky svou šálu a brož a celý svůj život před Karlem, ale je to strašně těžké. „No, já mám od sedmi němčinu, víš,“ loučím se s nepřesvědčivě zasněženými stromky na pravém křídle Monatovic domu. „Já už budu muset jít,“ dodám.

Vyšli jsme z ložnice, prošli kuchyní, a ačkoli publikum drobně prořídlo, sklidili jsme v obýváku nezastřený zájem. Tohle tedy má být ten výsledek prvoligového utkání, na nějž jste čekali?

Venku je lednové ráno, ještě zima, tma. Karel říká svým galantním způsobem všem zoufalcům u konferenčního stolu *dobrou noc*, a já mizím točitým schodištěm dolů. Sestra, můj nejspolehlivější spiklenec, čeká v hale. Beze slova vycházíme ven.

„Vždyť jsme se nerozloučili,“ slyším Karlův hlas na schodišti.

Skutečně seběhl dolů, aby mě políbil a vyprovodil.

Na obzoru hlavní silnice se objevil autobus.

Zamávali jsme si, a já si byla jistá, že je to naposled, co se vidíme. Mířila jsem k autobusu a úpěnlivě se snažila vryt do paměti každý moment dnešní noci.

„Ty seš tak blbá,“ řekla mi Simona suše a bez vzrušení, když jsme se usadily v poloprázdném voze. „To si myslíš, že padne, že ses s ním napoprvé vyspala?!“

Upřímně řečeno, nemyslela jsem si nic, ale vcelku správně jsem vycítila, že zatímco Karel už o mně v tuhle chvíli nejspíš neví, sestra zůstane mou sestrou po zbytek života.

„Hm, víš... on Karel...“ cucám odpověď z palce.

Autobus zastavil u úzkého ostrůvku u nádraží, podle jízdního řádu, vše je, jak má být. Z hlediska autobusové dopravy.

„Hele, víš co – pro tebe to není žádný Karel, jasný? Pro tebe je to prostě Gott,“ řekla rezolutně sestra.

Zhruba po roce jsme od tohoto opatření ustoupily.

Karel

Chudák moje spolužačka Dáša Matoušková, která tuto historku musela vyslechnout alespoň dvacetkrát. A byly by se jí dozajista zajedly i nové detaily, které se mi postupně vybavovaly, jako například potisk Monatovic kuchyňského ubrusu, kdyby nepřišlo nové setkání s Karlem, a pak další, která postupně spředla jakýsi vágní druh vztahu.

Z komůrky pro služku jsme se přestěhovali do regulární ložnice a já vždycky celou noc nedýchala, abych ho nevzbudila.

Snídali jsme bohatýrsky: škvarky a domácí sádlo anebo doma pečené moučníky, vlhké a křehké, jak to měl Karel rád.

Libor Karla poznal o mnoho let dříve, neboť v dobách jeho medicínských studií u nich bydlel jeho vrstevník